

การพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ  
ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

The Development of the Elderly Club Committee Nongwang Sub – District,  
Muang District, Roi-Et Province

วิจิต นามลักษณ์<sup>1</sup>

ชุกาศิริ อภินันท์เดชา<sup>2</sup>

กวี ไชยศิริ<sup>3</sup>

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีขั้นตอนการวิจัยเป็นลักษณะวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 35 คน เลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ซึ่งกิจกรรมการพัฒนาการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม 2558 วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด สถิติที่ใช้การทดสอบสมมติฐานคือ Paired t-test

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีระดับการดำเนินงานหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการพัฒนา มีระดับการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี

**คำสำคัญ:** การพัฒนา คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

**Abstract**

The action research aimed to study the elderly club committee Nongwang Sub – District, Muang District, Roi-Et Province. There were four phases following the spiral action research process, namely, planning, action, observation and reflection. The sample consisted of 35 elderly persons who were purposively selected from the committee member. The questionnaire was used for collecting the quantitative data with a reliability of 0.89 and the qualitative data were collected by an in depth interview. Development activities included A-I-C participatory workshops. Successful for performance of elderly club were used as a tool for development. Data was collected during January and March 2015. Data was analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum. For testing hypothesis, the paired t-test was employed.

The findings revealed that the development of elderly club committee performance in general and

<sup>1</sup> นักศึกษาปริญญาโทสาขารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ วิทยาลัยนครราชสีมา

<sup>2</sup> คณะสาธารณสุขศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ วิทยาลัยนครราชสีมา

<sup>3</sup> คณะสาธารณสุขศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ วิทยาลัยนครราชสีมา

in each aspect had more level of performance at the more level than before the development at the .05 level of significance.

**Keywords:** The Development, The elderly club committee

## บทนำ

ผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่ยังคงการสหประชาชาติได้ตระหนักถึงและเห็นว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญไม่แพ้ประชากรวัยแรงงาน ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นผู้สะสมประสบการณ์ชีวิตไว้มากและเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ชาวโลกเห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ จึงได้ กำหนดให้วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุโลก และได้ประกาศให้ปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ.2542) เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ (International Year Older Persons) และนอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีกองทุนสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การจัดการสวัสดิการ ต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพที่ดีตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ รวมถึง การจัดตั้งเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุในระดับประเทศ ได้แก่ สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย และชมรมผู้สูงอายุในระดับชุมชนและ หมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นเครือข่ายในการประสานงานและการดำเนินงานด้านต่างๆของผู้สูงอายุได้แก่ กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพเป็นการรวมกลุ่มกัน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและทำประโยชน์ให้กับสังคมตามเงื่อนไขของชมรมนั้น ๆ แม้ว่าจะไม่ได้เน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนเหมือนองค์กรชาวบ้านอื่นๆ แต่ชมรมผู้สูงอายุ มักมีบทบาทหน้าที่เป็นไปตามสิ่งที่ผู้สูงอายุปรารถนา โดยยึดหลักความเอื้ออาทรต่อกันคิดร่วมกัน โดยมี ข้อสังเกตว่าถ้าชมรมผู้สูงอายุตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนบุคคลมักจะมีบทบาทในเรื่องการหารายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุกลายเป็นกระแสร้อนที่ใครๆ ก็หยิบยกมาเป็นสาระหลักของสังคม สัดส่วนที่ประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วย่อมส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุเองและสังคมโดยรวมที่จะต้องดำเนินการกับผู้สูงอายุทั้งในด้านสวัสดิการ การพัฒนา และมนุษยธรรม การปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วในสังคมไทยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ทำให้ปัญหาต่างๆมีความซับซ้อนเกิดผลกระทบต่ออารยธรรมของผู้สูงอายุอีกทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่อัตราเกิดและอัตราการตายลดลงทำให้ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยสูงขึ้น โดยปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งประเทศไทยได้คาดประมาณว่าประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.3 ในปี พ.ศ.2563 ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านสวัสดิการสังคมและด้านสุขภาพ ทั้งนี้จะมีร้อยละของประชากรผู้สูงอายุเพศหญิงสูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย

ประชากรผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ 2550 มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 8.93 และในปี พ.ศ. 2555 มีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.68 ซึ่งอัตราประชากรวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) ต่อผู้สูงอายุที่จะต้องดูแลคิดเป็น 4 : 1 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด, 2557 : 16) ประชากรผู้สูงอายุในตำบลหนองแวง ปี พ.ศ 2550 มีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 6.93 และในปี พ.ศ. 2555 มีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.68 ซึ่งอัตราประชากรวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) ต่อผู้สูงอายุที่จะต้องดูแลคิดเป็น 3 : 1 (โรงพยาบาลส่งเสริมตำบลบ้านแวง, 2557 : 9)

จากการที่โครงสร้างประชากรในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากอัตราของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างน่าเป็นห่วงประกอบกับประชากรวัยเด็กก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะครอบครัวคนไทยในปัจจุบันเริ่มมีบุตรน้อยลง โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นเวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงานและนิยมมีบุตรช้าเพราะรอให้ฐานะทางครอบครัวมั่นคงเสียก่อน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือประเทศไทยจะมีอัตราประชากรวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) ต่อผู้สูงอายุที่จะต้องดูแลคิดเป็น 6 : 1 และจะเปลี่ยนเป็น 3 : 1 ในอีก 20 ปีข้างหน้า (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, 2550 : 14) นั้นหมายถึงคนวัยทำงานที่จะกลายเป็นผู้สูงอายุ จะต้องพึ่งตัวเองมากขึ้น ท่ามกลางเงื่อนไขและตัวแปรต่างๆที่ทำให้ทั่วโลกกำลังเผชิญกับแรงกดดัน การรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือชมรมของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่

จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหเกี่ยวกับผู้สูงอายุได้นอกเหนือจากแนวคิดการจัดสวัสดิการเชิงสงเคราะห์โดยรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว นับเป็นกลวิธีหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและไม่เป็นภาระต่อสังคมมากเกินไปด้วยการพึ่งตนเอง โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกันและดูแลช่วยเหลือกันเองภายในเหล่าสมาชิกตามแนวคิดพื้นฐานที่ว่าชมรมผู้สูงอายุเป็นชมรมของผู้สูงอายุในชุมชนที่รวมตัวกันตั้งขึ้นมาแล้วดำเนินกิจกรรมของชมรมโดยผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทุกด้านหรือตามความมุ่งหมายของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุนั้นๆ และเพื่อสังคมส่วนรวม ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จัดตั้งในปี พ.ศ. 2556 ผู้สูงอายุเป็นสมาชิกร้อยละ 30.86 ของผู้สูงอายุทั้งหมด จากการสำรวจข้อมูล พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแวง ที่ผ่านมายังประสบปัญหาหลายประการทำให้การพัฒนาชมรมค่อนข้างช้า จากการสำรวจความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 35 คน พบว่ามีปัญหาหลายด้าน ดังนี้ การประชุมวางแผนขาดการประชุมที่ต่อเนื่อง การกำหนดการประชุมเป็นหน้าที่ของประธาน ขาดการประชุมงานการประชุม การแต่งตั้งคณะกรรมการมีความชัดเจนแต่ไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดความร่วมมือ การประชาสัมพันธ์ชมรม ไม่เป็นระบบทั่วถึงและต่อเนื่อง ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชมรม การบริการตรวจสุขภาพการส่งเสริมการออกกำลังกายดำเนินการไม่ชัดเจน การช่วยเหลือดูแลกันของคณะกรรมการและสมาชิกไม่มีการดำเนินการที่ชัดเจน ไม่มีการจัดหาทุนของชมรม ไม่มีการรวบรวมภูมิปัญญาและการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแวงเป็นผู้ให้การสนับสนุนดูแล ติดตาม นิเทศงานเป็นครั้งคราว การดำเนินงานของชมรมค่อนข้างจะโดดเดี่ยวขาดพลังผลักดันสนับสนุน จากองค์กรอื่นๆ รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคประชาชนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์และไม่สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของชมรมผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมาชิกไม่ได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการชมรมอย่างเป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหาผู้สูงอายุจึงสมควรประกอบด้วยทุกส่วนที่จะต้องร่วมมือกัน เพื่อที่จะให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตในบั้นปลายร่วมกับครอบครัว ชุมชนหรือสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข แต่ที่สำคัญที่สุดคือผู้สูงอายุเองที่จะต้องแสดงศักยภาพในการพึ่งตนเอง ตลอดจนมีบทบาทในการที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองหรือกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันเองเพราะไม่มีผู้ใดรู้ และสามารถเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าที่ตนเองประสบอยู่ในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องจึงควรเริ่มที่ผู้สูงอายุก่อน

จากการศึกษาของบรรลุ ศิริพานิช (2549 : 36) ที่พบว่าปัญหาหลักที่ผู้สูงอายุไทยต้องเผชิญ ได้แก่ ปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากกระบวนการชรา ปัญหาด้านเศรษฐกิจอันเนื่องจากรายได้ลดลงโดยผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งต้องใช้แรงงานตรากตรำเมื่อมีอายุมากขึ้นจึงไม่สามารถประกอบอาชีพเช่นเคยรวมทั้งมีการเก็บออมต่ำ และปัญหาด้านที่อยู่อาศัยขาดผู้ดูแลเมื่อถึงวัยชรภาพทั้งหลายทั้งปวงอย่างไรก็ตามแม้ว่าอายุคาดเฉลี่ยของผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้สูงอายุก็ยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพ จากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุจะมีผลกระทบต่อทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนการบริหารจัดการระบบต่างๆ อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ประชากรผู้สูงอายุก็มีปัญหาสุขภาพมากขึ้นตามวัยมักเจ็บป่วยบ่อย ผู้สูงอายุต้องพึ่งพาการช่วยเหลือดูแลค่อนข้างสูง มีผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง หรือไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัว

ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหนองแวง จึงมีความสนใจในการพัฒนาการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม AIC ซึ่งเป็นกลวิธีเพื่อนำไปสู่การดำเนินการของกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุนั้นมีด้วยกันหลายวิธีการใช้กระบวนการ AIC (Appreciation - Influence - Control) เป็นอีกวิธีหนึ่งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของชมรมผู้สูงอายุ เนื่องจากกระบวนการ AIC เป็นเทคนิคหรือแนวทางที่จะส่งเสริมให้สมาชิกของ ชมรมมาร่วมกันเรียนรู้ในกิจกรรมการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ โดยผ่านขั้นตอนการสร้างความรู้ การรับ ฟังความคิดเห็นและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Appreciation) การหาวิธีเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence) และการสร้างแนวทาง

ปฏิบัติ (Control) ในกระบวนการ AIC สมาชิกของชมรมจะมีการประชุมระดมความคิดในการพัฒนา เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำงานและพัฒนาาร่วมกัน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลวิธีสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานใดๆประสบความสำเร็จ เพราะการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการเปิดโอกาสให้บุคคลและผู้แทนของกลุ่มองค์กรเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดจะมีผลต่อการดูแลสุขภาพของตนเอง ของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชมรม ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะ สังสรรค์ แลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านสุขภาพอนามัย จิตใจและสังคม โดยสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการปรับตัวของผู้สูงอายุคือการเรียนรู้เพื่อดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการหาแนวทางให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมตามอัตภาพ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและภาคภูมิใจในความเป็นภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นการสนับสนุนการดำเนินการจัดการชมรมผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เปรียบเทียบรายด้านและหลังการพัฒนา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากรทั้งหมด โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำชุมชน ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 35 คน

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การประชุมโดยใช้การวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบบสอบถามและสัมภาษณ์

ทั้งหมดแบ่งเป็น 3 ส่วนได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว สถานภาพหรือการดำรงตำแหน่งในชุมชนในปัจจุบัน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการพัฒนาการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 56 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีความสำเร็จของการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 ข้อ เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด

### การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาใช้ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลตามแบบสอบถามการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 ข้อ เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด

### สรุปผลการวิจัย

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ โดยรวมและเป็นรายด้านก่อนและหลังการพัฒนา ของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

ข้อที่	ด้านการดำเนินงานพัฒนา	ก่อนการพัฒนา			หลังการพัฒนา		
		$\bar{X}$	S.D	ระดับการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D	ระดับการดำเนินงาน
1	การประชุมวางแผนชมรมผู้สูงอายุ	0.61	0.27	ไม่ดี	1.77	0.24	ดี
2	การแต่งตั้งคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ	0.62	0.35	ไม่ดี	1.81	0.21	ดี
3	การประชาสัมพันธ์ชมรมผู้สูงอายุ	0.67	0.40	ปานกลาง	1.83	0.19	ดี
4	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ	0.67	0.22	ปานกลาง	1.81	0.17	ดี
5	การส่งเสริมบริการตรวจสุขภาพ ออกกำลังกาย	0.74	0.33	ปานกลาง	1.82	0.20	ดี
6	การช่วยเหลือดูแลกัน	0.89	0.51	ปานกลาง	1.78	0.22	ดี
7	การจัดหาทุนของชมรมผู้สูงอายุ	0.68	0.35	ปานกลาง	1.73	0.22	ดี
8	การส่งเสริมภูมิปัญญา วัฒนธรรม	0.70	0.33	ปานกลาง	1.79	0.20	ดี
	โดยรวม	0.69	0.23	ปานกลาง	1.80	0.15	ดี

จากตาราง 1 พบว่า ระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยรวมและรายด้านทุกด้านก่อนการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การช่วยเหลือดูแลกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 (S.D. = 0.51) รองลงมาคือ การส่งเสริมบริการตรวจสุขภาพ ออกกำลังกาย และการส่งเสริมภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.74 (S.D. = 0.33) และ 0.70 (S.D. = 0.33) ตามลำดับ

ส่วนหลังการพัฒนา มีระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ชมรมผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.83 (S.D. = 0.89) รองลงมาคือ การส่งเสริมบริการตรวจสุขภาพ ออกกำลังกาย การแต่งตั้งคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 (S.D. = 0.22) 1.82 (S.D. = 0.17) และ 1.82 (S.D. = 0.17) ตามลำดับ

**ตาราง 2** ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาโดยรวมและรายด้านของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

ข้อที่	ด้านการดำเนินงานพัฒนา	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1	การประชุมวางแผนชมรมผู้สูงอายุ	0.61	0.27	1.77	0.24	17.630	0.000*
2	การแต่งตั้งคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ	0.62	0.35	1.81	0.21	17.415	0.000*
3	การประชาสัมพันธ์ชมรมผู้สูงอายุ	0.67	0.40	1.83	0.19	15.363	0.000*
4	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ	0.67	0.22	1.81	0.17	22.660	0.000*
5	การส่งเสริมบริการตรวจสุขภาพออกกำลังกาย	0.74	0.33	1.82	0.20	16.000	0.000*
6	การช่วยเหลือดูแลกัน	0.89	0.51	1.78	0.22	9.210	0.000*
7	การจัดหาทุนของชมรมผู้สูงอายุ	0.68	0.35	1.73	0.22	13.202	0.000*
8	การส่งเสริมภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรม	0.70	0.33	1.79	0.20	16.645	0.000*
	โดยรวม	0.69	0.23	1.80	0.15	22.807	0.000*

\* กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า ภายหลังจากพัฒนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีระดับการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุโดยรวม และรายด้านเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยที่มีความสำเร็จของการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานชมรมฯมีดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งจากคณะกรรมการชมรมฯเองและสมาชิก 2) การสร้างเครือข่ายมาช่วยขับเคลื่อนกิจกรรม เช่น การหาจิตอาสา กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นสมาชิกสมทบช่วยงาน 3) การสร้างพลังและกระตุ้นความรู้สึกว่าชมรมผู้สูงอายุเป็นของสมาชิกทุกคน ทำเพื่อตนเองและสังคม 4) ความสามัคคีเข้มแข็งอดทน ซื่อสัตย์ โปร่งใส ในการทำงาน 5) กิจกรรมควรจะทำให้ต่อเนื่อง มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจนและทำได้จริง 6) คณะกรรมการทำงานด้วยความตั้งใจ ทุ่มเท เสียสละ 7) การสนับสนุน ดูแล ติดตาม นิเทศงานจากหน่วยงานของรัฐ 8) การประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง 9) การเคารพต่อกฎระเบียบและข้อบังคับที่ตั้งไว้ มีความรักในชมรมผู้สูงอายุ 10) พัฒนาชมรมผู้สูงอายุให้ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

#### อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. ภายหลังจากศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุพบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ชมรมผู้สูงอายุ รองลงมาคือ การส่งเสริมบริการตรวจ

สุขภาพ การออกกำลังกาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประชุมวางแผนชมรมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิโชติ ผ้าผิวตี (2556 : 84 - 85) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยภาคีผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเสือ ตำบลศรีสุข อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุพบว่าต้องมีการบูรณาการให้ภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นเข้ามาดำเนินงานร่วมกันการวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินงาน 7 ขั้นตอนคือ การศึกษาบริบทชุมชน วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ วางแผนร่วมกัน กำหนดกลวิธีดำเนินงาน จัดตั้งเครือข่าย กำหนดผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆและร่วมเป็นผู้รับประโยชน์ในฐานะสมาชิกของชุมชน ชุมชนสามารถหากลวิธีดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเองส่งผลให้เกิดการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยภาคีผู้สูงอายุให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งภายหลังจากการดำเนินการ พบว่าผู้สูงอายุมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพดีขึ้น

2. ภายหลังจากการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าคณะกรรมการชมรมฯมีการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุโดยรวมและเป็นรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงว่าภายหลังการพัฒนาการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุมีการพัฒนามากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาของ แววประกาย พันธุ์เลิศ (2555 : 87 - 88) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองเรือ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยมีขั้นตอนการวิจัยเป็นลักษณะวงรอบ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 31 คน พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยรวมและรายทุกด้านมีระดับการดำเนินงานหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการพัฒนา มีระดับการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยที่พัฒนาการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน คือ 1) การมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากทุกฝ่าย จากคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และภาคเอกชนร่วมคิดร่วมทำ 2)สมัครเข้าเป็นสมาชิกสภาชมรมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยเพื่อหากลุ่มเครือข่าย 3) ร่วมค้นหาปัญหาและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน 4) มีแกนนำที่ช่วยขับเคลื่อนที่สำคัญ สร้างเครือข่ายที่มีพลังรุ่นใหม่ที่จะมาช่วยชมรมผู้สูงอายุ 5)มีความรักและความเข้าใจในหลักการของชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุเป็นของตนเอง โดยตนเองและเพื่อตนเองและสังคม 6) ความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนเคารพ ศรัทธา รักษา กติกา ยึดมั่นในระเบียบข้อบังคับของชมรมผู้สูงอายุ 7) การนิเทศ ติดตามและการประสานงานจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ สอดคล้องกับผลการศึกษาของแสง ขาวแก้ว (2553 : 106-111) ได้ศึกษาการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดแพร่ พบว่า การสร้างความเข้มแข็งในชมรมมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสมาชิกให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้การสนับสนุน มีงบประมาณที่ค่อนข้างพอเพียงและมีเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ ชมรมได้จัดกิจกรรมให้กับสมาชิกหลายอย่าง เช่น การให้ สุขศึกษา การเสริมทักษะชีวิต การอบรมความรู้ กิจกรรมการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ชมรมมีกิจกรรมเน้นด้านการป้องกันโรคเป็นหลักแต่พฤติกรรมด้านความเจ็บป่วยของสมาชิกชมรมยังไม่เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุ พบว่า มีเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดคือการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเฉพาะด้านการตรวจร่างกายและให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสุขภาพ ประธานกรรมการชมรมที่ได้รับความศรัทธาไว้วางใจจากสมาชิกมีความเสียสละ ตั้งใจทำงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีความเข้มแข็งของชมรมและกิจกรรมชมรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ได้

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุและต้องการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย จะต้องดึงกลุ่มองค์กรชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เพื่อเป็นกำลังหนุนเสริมให้กับชมรมผู้สูงอายุในหลายด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพและการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุจะต้องเป็นกระบวนการผสมผสานระหว่างกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุและกิจกรรมของชุมชนควบคู่ไปโดยไม่แยกส่วนออกจากกัน

1.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุโดยจะต้องสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคยกับผู้นำตามธรรมชาติ เช่น ข้าราชการบำนาญ เจ้าอาวาสในวัดที่สังกัด พยายามดึงเข้ามาในชมรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มรวมทั้งเป็นจุดตั้งสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะบุคคลเหล่านี้มีความพร้อมในด้านฐานะครอบครัว มีความเสียสละและมีความเป็นผู้นำควรมีการพัฒนาผู้นำกลุ่มทดแทนผู้นำรุ่นเก่าเพื่อสืบทอดแนวทางวิธีการพัฒนาชมรมให้ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

1.3 การรับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุควรมีการขยายกลุ่มอายุให้ต่ำลงไปเนื่องจากสมาชิกที่มีอายุมากร่างกายมักเสื่อมลงตามวัยจะทำให้ชมรมขาดคนดำเนินงานที่เข้มแข็งเพราะขาดแรงงาน ดังนั้นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุควรมีความหลากหลายช่วงอายุการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุควรมีการพัฒนาผู้นำกลุ่มทดแทนผู้นำรุ่นเก่าเพื่อสืบทอดแนวทางวิธีการพัฒนาชมรมเนื่องจากชมรม

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเรื่องกลวิธีการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ชมรมผู้สูงอายุ

2.2 ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มจิตอาสาผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำชุมชน ต่อการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ

2.3 ควรมีการติดตามผลในระยะยาว ภายหลังจากการใช้รูปแบบการวิจัยนี้ผ่านไป 1-2 ปี เพื่อดูว่ามีปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหรือมีปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้ต้องเลิกทำกิจกรรมของชมรมต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2550). กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. กรุงเทพฯ: สังคมพัฒนา.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2549). เหลียวหลังแลหน้า. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี พ.ศ. 2549 เรื่อง ผู้สูงอายุไทยในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ระหว่าง 1-3 พฤศจิกายน 2549. กรุงเทพมหานคร : อัดสำเนา.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแวง. (2556). สรุปผลการดำเนินงาน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ..
- วิโชติ ผ้าผิวดี. (2556). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยภาคีผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหนองเสือ ตำบลศรีสุข อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แววประกาย พันธุ์เลิศ. (2555). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองเรือ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.



แสวง ขาวแก้ว. (2553). การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์  
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. (2556). คณะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ควบคุมโรค. เอกสารประกอบการ  
ตรวจราชการและนิเทศงานระดับกระทรวง รอบที่ 2/2556 : 109-118